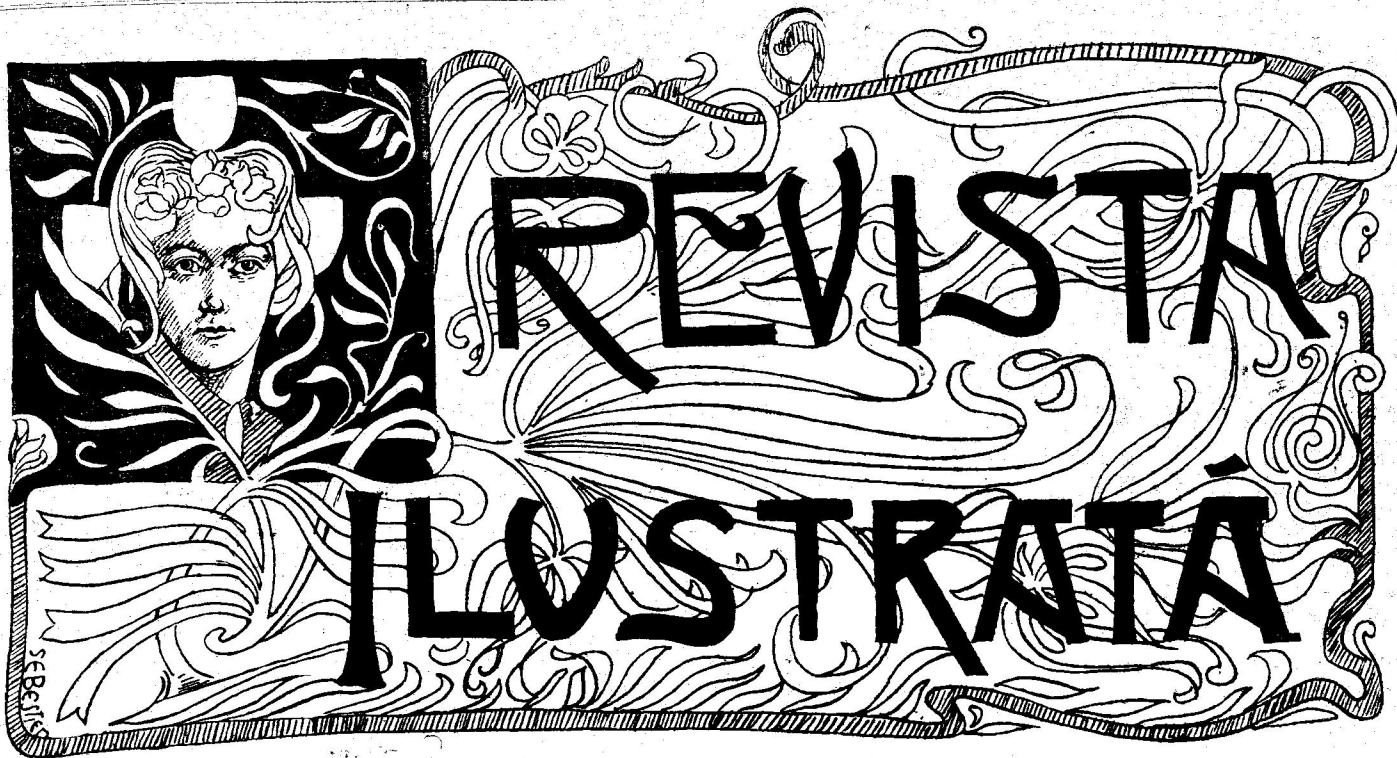

— APARE IN FIECARE LUNĂ DE DOUĂ-ORI —

Abonamentul : 6 coroane (8 franci) — Redacția : str. Lemnelor 39. — Administrația : str. Lemnelor 44.

„Raze de lună.“

de **V. E. M.**

Lui Cornel îi trecea timpul tare greu. De două săptămâni sosise din capitală dela drepturi și acum se doria din nou îndărăt. Satul natal, ascuns sub poalele munților îi era tăcut și monoton. Tatăl său, preotul era de-a pururea ocupat cu lucrul câmpului, cu seceratul, mamă-sa toată ziua nu făcea altceva, decât fer-bea pe sama lucrătorilor.

Era încă în sat un notărășel de ungur, de altcun tinăr și de petrecere, Cornel însă nu simpatiza cu el, deși notarul îi cânta societatea lui și-i cerca prin afabilitate prietenia.

— Să vii în toată seara la mine, îi zicea notarul, — nici eu n'am cu cme-mi petrece, nici d-ta, împreună ne vom alunga uritul.

Cornel i-a tot promis, dar nu s'a dus. Mamă-sa îi zicea : du-te, iar tatăl său nu zicea nimic, și Cornel nu s'a dus. În zori de zi lua pușca pe umeri, eșia la codru, mai mult să se plimbe, decât să vineze. Spre amiezii se rentorcea la casă, iar după prânz citea ori fantaza sub umbra nucului din grădină.

Intr'o duminică a venit notarul la ei și fața lui se părea radioasă de bucurie, când i-a spus : „Veste

bună! Contele vine pe patra săptămâni la moșia lui de-aici împreună cu întreagă familia. Și Elza va veni. O! ce amazoană. Să vezi ce frumoasă s'a făcut. Incalecă pe calul cel mai sălbatic și pușcă ratele în sbor. Vom petrece patru săptămâni frumoase.

Cornel a dat din cap nepăsător.

Cum? i-a zis notarul, d-ta om tinăr prea mult te retragi! Nici la mine nu vii, pe când în satul acesta monoton avem lipsă unul de societatea celui alt. Contele ne va invita pe ambii : damele elegante ne vor primi bine, vom avea cavaleri, muzică, petreceri și d-ta, care ai fost în Pesta trei ani, vei ști de sigur, cum ai să scoți din minți vr'o contesă doritoare de aventuri și vei ști, cum se bea șampania! —

Cornel n'a rămas însuflețit de toate aceste și când a plecat notarul, s'a pornit din nou prin munți. S'a pus la vorbă cu ciobanii, le-a învățat doinele și-apoi veniud către casă a implut codrul cu răsunetul lor duios. —

La câteva zile un șir de trăsură cu cai sprinteni de soiu au adus pe contele cu familia, cu prietenii și cunoscuții.

Contele, un om afabil, încă în zilele prime o facut vizită preotului dând lui Cornel o atențiune deosebită. Duminecă după liturgie Cornel împreună cu tatăl său a rentors contelui visita. Notarul încă era acolo și când a intrat Cornel în splendidul salon l'a luat de braț și cu vedită bucurie l'a prezentat familiei contelui și oaspeților. Contesa o femeie nobilă și elegantă l'a invitat să vină să le țină de urit și când va merge la Pesta să-i cerceteze, iar Elza, un inger blond și neastimpărat cu zimbet afabil, i-a oferit loja lor în teatru, ture de preumblări cu trăsura și toți, toți au avut cuvinte bune pentru dînsul. Notarul era încântat, îi părea bine cugetând, că tînerul universitar român va părăsi reserva, cu care se purta până acum față de ei, de maghiari, și va duce impresii bune și suveniri frumoase despre complexanța conationalilor săi.

Cornel s'a purtat și el foarte afabil. Din ochii lui mari, negri strălucia atîta inteligență și bunătate, iar în privirea lor melancolică era o vrajă de nespus. Seriositatea lui, tactul în cuvintele rostite fluent cu vocea liniștită și melodioasă, statura înaltă, părul lui undulat și negru îl prezentau în icoana unui patriciu roman, care tocmai pentru sângele, ce-l are în vine în conștiința latinătății lui nu se ținea mai inferior decît cei din jurul său.

Când au plecat, contele l'a invitat să-i fie oaspe zilnic pe timpul, cît va petrece dînsul aici. Cornel a mulțumit, n'a promis nimic, dar și-a pus în gînd, că n'are să vină. Când a sosit acasă și-a luat pușca pe umăr, s'a pornit spre munți, umplînd codrul cu vaerul doinelor românești.

Ce mare i-a fost mirarea notarului, când a venit după Cornel să-l ducă la curte și nu l'a aflat acasă. — De ce s'a dus? a întrebat de mama lui Cornel. — de ce-i așa străin față de noi!? Noi îl vedem bine, el e băiat frumos și inteligent și-avem lipsă de tineri ca el. Chiar și tinera contesă Elza mi-a spus să-l duc și pe dînsul. Preuteasa își freca mâinile. Nu știu. zicea dînsa, — așa-i el, îi place singurătatea, dar mîne am să-l țin acasă! Când a sosit Cornel spre seară, mama lui s'a pus de nou cu vorba pe lângă el.

— Auzi Cornel, zicea ea, — de ce fugi tu de oameni? Tu n'ai fost totdeauna așa, cu ce drag te așteaptă, ba fata contelui a trimis anume după tine. Ce-or crede dînsii? Ne fac așa onoare mare și tu ești ursuz și fugi de ei.

Lasă-mă a zis Cornel, — petreacă-și corbii cu corbii. Între ei mă simt așa străin și știu cum, totdeauna îmi vine în minte, că în dosul zimbetelor se ascunde ura de veacuri, că cuvintele lor nu-s din inimă.

Ei vreau să ascundă sub masca afabilității răul ce l-au făcut neamului nostru și prin purtarea lor vremelnică voiesc mai mult să arete, că lanțurile în cari ne-au încătușat nu-s de oțel, și de-or fi de aur, când vom uita trecutul nostru contopindu-ne într'înșii.

Preotul l'a bătut pe umeri, l'a îmbrățișat și spre mirarea preutesei i-a zis:

— În tine-i sângele meu, în creeri tăi sunt gîndurile mele, mergi pe calea pornită.

*

La curtea contelui accentele muzicii umpleau salele iluminate, cavalerii în toalete de bal roiau ca luceferii între stele prin grupele de dame nobile, îmbrăcate în mătăsuri și încărcate cu petrii scumpe. Așteptau cuvîntul contesei, ca să înceapă jocul, valsul îmbăta-tor de inimi.

Elza, frumoasă ca poate nici când, ardea de nerăbdare. S'a strecurat încet prin șirurile de cavaleri și când a ajuns lângă notarul i-a zis șoptindu-i la ureche: Nici azi nu vine? — Nu, — îi răspunse dînsul. Ori cît i-am vorbit, a rămas neînduplecat; mi-a spus, că datorința și-a făcut-o, dar nu putem pretinde dela el să lucreze în contra convingerilor sale. El vede în noi asupritori, în societatea cărora el nu poate intra, fără să-și calce pe inimă! — Elza și-a mușcat buza cu mînie.

— Rămână atunci cu urșii lui, a zis ea nervoasă și s'a mestecat în șirul damelor. — Dar naturelul ei nu-i permitea să abzie de ce și-a pus odată în minte. S'a rentors de nou, s'a dus cu pași repezi într-o odaie laterală. Acolo a scris câteva șire pe-un bilet, apoi venind la tînerul notar i-a pus biletul în mînă.

— Te rog zise dînsa, — mergi cu trăsura la dînsul, predă-i biletul, spune-i că eu îl rog să vină negreșit. —

Peste o jumătate de ceas apoi notarul a intrat în sală cu Cornel de braț. Elza, roșie ca para, le-a eșit în cale.

— Frumos, zise ea adresându-se lui Cornel, — d-ta aștepti stăruințe repetite, ca să urmezi invitării noastre. Vino să dansăm împreună, ca să-mi poți spune și mie, cît îți suntem de antipatici.

Și s'au pornit în virtutul primului vals. Cornel ori-cît era de rece și flegmatic și ori cît de puțină dispoziție a avut să vină în societatea aristocrației, care așa de mult îl momia, a rămas surprins de atențiunea, ce i-a dat-o tinera contesă, de privirea ochilor ei senini, de bunătatea cuvintelor ei ce-i sunau la urechi ca o melodie dulce.

„E frumoasă foarte frumoasă,“ — cugeta el — focul din privirea ei îți încălzește sufletul, glasul ei te

leagănă în reverii de amor. Și în fine... Ce știe dînsa, atât de tinăra și nevinovată, despre ce se petrece în sufletul meu?"

Elza se ocupa neobiceiuit de mult cu Cornel. Iar el din clipă în clipă se simțea mai bine lângă ea. „De ce să nu-mi petrec o seară — își zicea dînsul, — când ea așa mult dorește să fie cu mine și când eu mă simt bine lângă ea?"

Și valsul îi legăna tot mai mult, peptul lor s'apropia tot mai mult de-olaltă, mâinile tot mai mult s'au strîns, iar ochii lor aprinși își adânceau privirea caldă, prin ochi în adîncul sufletului.

— Cornel, — i-a zis ea în estaz, în ochii d-tale negri, melancolia are o vrajă nespūsă și nici nu crezi ce mult îmi place să privesc, visînd în ei.

Cornel a roșit și a strîns-o mai tare la pept.

Când a înecat valsul, s'au preumblat de brăt prin sală, iar conversația lor intimă a atras privirile tuturor asupra lor. Când accentele muzicii au început un dans nou, a venit un tîner și luînd pe Elza, în joc a sburat cu ea aluncînd prin sală în tactele orchestrei.

Cornel s'a retras într'un colț și nu peste mult a venit notarul lângă el și l-a felicitat zîmbind.

— Vezi, vezi, răule — i-a zis el, — cît ești de favorizat. Da, da, tinerei contese îi placi mult, am observat-o. Și ce păreche! Dar să grijești, că ai un rival; un tîner baron, oficerul acela din colț te privea prea înțepător. El sperează la mîna contesei, deci să grijești să n'ai conflict cu el. Cornel i-a zîmbit poate pentru primadată notarului și'n zîmbetul lui era atîta nepăsare, atîta curaj și energie, cît notarul a dat îngrijat din cap.

Finidu-se dansul Elza a venit din nou la el.

— Vino vorbește-mi, i-a zis, dintre toți numai d-ta îmi poți vorbi sincer. Și l-a luat de brăt pornind cu el prin sală. Dansul următor l'au jucat iarăși împreună.

— Să știi — i-a zis Elza în decursul jocului — „cât de mult te invidiază pe d-ta cineva. M'a întrebat că ce-am cu d-ta? Ce să am? i-am spus sincer, că-mi ești drag." Și vorbind s'a lipit așa de aproape de el, încît obrajii lor aprinși s'au atîns de-olaltă.

— De-ți va zice ceva i-a șoptit ea din nou — să nu-i răspunzi nimic! E artăgos din cale afară. Promite-mi, că n'o să-i zici nimic! Bine? îmi promiți asta?"

— „Da, da, n'am să-l iau în samă, i-a răspuns Cornel zîmbind.

* * *

Trecuse miezul nopții. În pauză oaspeții s'au pus la mesele încărcate; Elza cu Cornel lângă olaltă. Cornel conversa cu Elza și trebuie că-și vorbeau

din inimă, de amor, că ochii lor străluciau privindu-se ca stelele pe bolta albastră. Oficerul a venit și s'a așezat pe scaun lângă Elza.

„Contesă — zise el — îmi permiți să sed lângă d-ta?"

Din parte-mi, dacă se învoiește și d-l Cornel, pofteste, dar îmi pare că nici nu sunteți recomandați încă?!

E superfluu, răspuns oficerul sumet. — Am venit să conversez cu d-ta și nu cu *ori cine*, adus de caprițiul d-tale aici!

Drotarul.

Cornel, galben ca ceara și-a strîns pumnii convulsiv, dar conform promisiunii, n'a zis nimic.

Elza iritată la extrem, n'a vorbit nici un cuvînt, făr' întorcîndu-i spatele a continuat să povestească la aparență liniștită, cu Cornel.

Oficerul iritat a început să ridă a silă. Apoi măsurînd pe Cornel din tălpi până-n creștet cu un aer de dispreț, s'a făcut că nu observă displăcerea Elzei și-a continuat cu ofensele.

— Ha, ha — zise el trebuie că vorbiți ceva tare cu spirit, cam în așa fel, cum vorbesc eu cu păzitorul ciurdelor mele de porci!

Cornel nu s'a mai putut stăpîni.

— De sigur, i-a răspuns el cu liniște fortală, păzitorul respectiv are mai multă creștere, de cât d-ta!

În clipa asta contele, care observase scena întreagă, s'a pus între Cornel și oficerul, care tocmai se pregătia să-l insulte cu fapta pe Cornel.

— D-nilor — a zis el — îmi pare rău de cele întâmplate, dar sperez, că în casa mea veți evita scandalul. De altcununde ca niște cavaleri veți ști trage consecvențele.

Elza privind spre oficer cu un aer plin de dispreț l-a luat pe Cornel de braț și l-a dus în sală.

— Cornel, pentru D-zeu te rog, nu te supăra pe mine, că te-am adus în incurcătura asta. Crede-mă, eu nu-s de vină, tot ce am făcut, am făcut pentru-că din clipa din care primadată ai pășit peste pragul casei noastre, mi-ai apărut un semizeu pe lângă cavalerii din lumea, în care mi-e dat să trăiesc. Ești chipul visat în visurile mele, frumos fără păreche și eu din clipa primă m'am decis să-ți dau viața, norocul, fericirea mea toată d-tale în schimb ca să mă primești să-ți fiu roabă, de-apururi lângă d-ta.

Și două lacrimi calde i-au brăzdat obraji ei de cvin și dacă n'ar fi fost nimeni de față, l'ar fi înădușit poate cu prima sărutare.

Cornel i-a prins mâna, i-a dus-o tremurând la buze.

— Îți mulțumesc Elzo, de mii de ori îți mulțumesc! În clipa asta par' că cerul mi-se deschide și un inger răstoarnă de pe inima mea o povară grea, o stâncă de ghiată. Nu, nu ești de vină, nimeni nu-i de vină, și de vrei să fii a mea, icoană îmi vei fi, căreia să mă închin și să-mi jertfesc norocul.

Convorbirea lor au întrerupt-o doi cavaleri, cari au venit să-l roage, ca îndată ce nu va fi ocupat să le conceadă câte-va momente într-o chestie importantă.

Elza, și-a mușcat buza de năcaz. —

— D-lor — zise ea — spuneți d-lui baron, că eu n'am să-l las pe Cornel să pertracteze cu el. — Cu un om ca el, un om cinstit nu stă de vorbă.

— Nu, contesă, nu, pentru Dumnezeu, ce voești? Onoarea mea am moștenit-o din strămoși și fără ea nu pot trăi. — D-lor — zise el către cei doi tineri, un mandatar al meu este notarul, și tot el o să-l aleagă și pe celalalt. — O să-mi împlinesc datoria. —

Cei doi cavaleri s'au retras. —

Elza a rămas înmărmurită. Era palidă ca ceara. N'a zis nici un cuvânt, dar strîngea convulsiv mâna lui Cornel.

Oaspeții începuseră să se depărteze.

Nu putea fi mai mult de o oră până'n zori.

Notarul venia spre ei, să-l ducă pe Cornel acasă, și să se înțeleagă asupra celor ce erau de făcut.

— Elzo, scumpă regină, — scuză-mă trebuie să plec. — De va voi Dumnezeu, ne vom revedea încă.

Ochii Elzei s'au umplut de lacrimi. —

— Nu, — nu așa curând. — Trebuie să-ți vorbesc încă. — Ascultă, îndată ce s'o liniști castelul, eu o să ies în grădină. — Te aștept la porțița din fund. — Veni-vei?

Cornel abia i-a șoptit un „da,” pentru că notarul sosise lângă ei.

Au schimbat câteva cuvinte, apoi luându-și adio au eșit în curte, unde-i aștepta trăsura.

— Ei, ți-am spus? — zise notarul pe drum. — Ce crezi că vom face? Ei cer pistolul! —

— Ori ce, mie nu-mi pasă. D-ta știi că eu sunt vinător! —

— Dar referitor la condițiuni nu ai ceva de observat?

— Nu, nimic, — cum veți crede D-voastră. — La câte oare e ficsat terminul?

— Pe cinci oare să fim în livada de lângă lac. Culcă-te, că eu voi veni după D-ta.

În poartă și-au luat adio, dar Cornel n'a intrat în casă.

A trecut grădina, a mers pe câmp până la grădinile contelui și inima îi bătea tare când a deschis porțița.

Elza nu venise încă.

Sus, în castel mai era o fereastră luminată. Apoi s'a stins și ultima lumină și castelul s'a învălit în noapte.

Era liniște și întineric.

Prin frunzele arborilor era adormit zefirul, iar stelele pe cer ardeau vinete, ca spațiul pe stins.

Atunci s'au auzit pași mărunți pe năsipul de pe cale.

Ea să fie? — Cornel sta nemișcat.

— Cornel, ai venit? — s'a auzit o șoaptă înceată.

Atunci el și-a deschis brațele și Elza i-a căzut la sin, și tot amorul lor era vărsat în prima sărutare, — sfîntă, mai sfîntă ca o rugăciune, — mai caldă ca focul soarelui.

— Cornel!

Elzo! — dragă Elzo!

Ea l-a luat de mână și l'a condus sub un stejar bătrân, pe o bancă de peatră.

Îți mulțumesc Cornel, îți mulțumesc, că ai venit. Credeam că o să mor de nu vii. — Voiam să-ți vorbesc deși nu știam ce să-ți spun. — Atât numai, că să fii al meu, pe veci numai al meu. Sărută-mă Cornel, mult, mult, — ucide-mă cu un sărut. Stringe-mă la sin, tare, tare și sărută-mă iarăși. — Tu bu-nule, rumosule, tu, — te iubesc, da, te iubesc mult, mult, fără hotar — sunt nebună, tremur toată, — Cornel, spune-mi, zi-mi că mă iubești și tu!

Și Cornel a strins-o mai tare la sin, i-a sărutat fruntea, obrazul, buzele, ochii și toate degetele pe rind.

Era furtună iubirea lor, furtună de foc, ca Samun. —

Era sfintă ca cerul, ca lacrimile Preacuratei. —

— Elzo, scumpă Elzo. — să fi tu a mea, pe veci a mea. Să știu, că mă vei părăsi odată, aș voi mai bine să cad mâne lovit de glonțul adversarului nostru. —

— Nu, Cornel, nu, — zise Elza cu ochii plini de lacrimi. — Te iubesc pe veci, deapaururi. — Dar te rog, te conjur, pe tot ce-i sfânt, pe amorul nostru, nu te duce, nu te periclită. Ași muri și eu cu tine.

— Elzo! — Onoarea e mai sfintă de cât ori ce. — Tu însați m'ai disprețui cu timpul, ca pe unul care a fugit cu lașitate, de frică din fața unuia, căruia îi datorește satisfacție. — Cere-mi ori ce, dar asta nu o pot face. — Nu, n'o pot face, ți-o jur de mii de ori.

Elza a început să plângă dureros. — L'a înbrățișat culcându-și capul pe pieptul lui. Nu putea să spună un cuvânt, și simția, că înzădar ar și încerca să-l rețină. —

Eșise aurora, iar în grădina stropii de roauă începuseră să lucească atinși de primele raze ale zilei.

— Să mergem, că se face ziua, — a zis Cornel, emoționat de tot.

— Nu, nu, nu te duce, nu te las, mă prind de tine strig, — nu te duce, — mă omori Cornel, mă omori. — Și Elza plângea acum cu hohot.

— Dar Elzo, scumpă, pentru D-zeu, nu plânge ne vor auzi și ne vor vedea. Te compromiți pentru vecie.

— Nu, nu mă compromiți, am dreptul să stau cu tine, — te iubesc, — eu sunt soția ta! —

La cuvintele aceste în ochii ei lucia un foc sinistru de patimă nestinsă. Cornel a tresărit spăriat. Vedea, că-i va fi imposibil să se despartă de dinsa.

Era timpul, ca să plece. Il va căuta notarul și ce va cugeta?

Elzo, — eu plec, — trebuie să plec, fii liniștită, peste o oară voi trece pe sub fereasta ta. Nu te teme.

A sărutat-o lung și cu căldură, apoi s'a desfăcut din brațele ei.

Elza nu se împotriva. A rămas șezând pe bancă, și îl privia cu ochii sticloși, cu brațele căzute în jos, fără putere.

De odată a sărit în picioare, n'a zis nici un cu-

vânt și s'a luat la fugă spre castel, fără să privească în urmă.

Cornel a privit mirat în urmă-i, și a început să lăcrimeze.

— Sermana... zise el, apoi când Elza a dispărut printre arbori, a plecat spre porțița, pe care venise.

* * *

D-lor, — ambii veți pușca de-odată, având drept la cinci pași avans, când voi numera „trei!“

Rhododendrom

Ambii s'au așezat cu sânge rece la locul lor. Secundantii s'au retras de-o parte.

Când a răsunat fatalul număr: „trei,“ — ambele pistoale s'au descărcat cu o singură detunătură, și ambii combatanți s'au prăbușit cu țestele zdrobite de glont.

Secundantii nu știau, unde le stă capul, fiecare a ridicat pe al său și făcând un pat de crengi, au pus ambele cadavre lângă olaltă. —

◆ Nostalgie. ◆

*Pe-albastrul cer lucește-o stea,
A treia'n jos de lună,
A seară am privit la ea,
Și zisu-i-am să-mi spună:*

*În lumea asta suspinând
Pe mine nu mă vede?...
Dar ea atunci, chiar ca un gând
Ușor, ce'n grab' se pierde*

*Peri, și sus în urma ei
Albastrul se cerneste,
Pe cer se'ngrămădesc nori grei,
Și-o ploaie se pornește...*

*Eu fug să-mi caut adăpost,
Măhmit pe nori, pe stele,
Pe mine, că-s atât de prost
Să mă căiesc la ele.*

*Iar cea micuță dalbă stea,
Sglobe'n a ei fire,
S'ascunse, căci știa și ea
De-a mea nenorocire...*

Antoni Popp.

➤ Om fericit. ➤

(Novelă.)

E datina că feciorii, când li se apropie timpul înșuratului, joacă tot cam pe acele fete, pe care și-au pus gândul se le petească; iar în seara de Crăciun, când joacă toată noaptea până de cătră ziua, atunci fiecare fecior merge la părinții fetei, pe care are de gând a o peti, și o cere dela părinți să o lase cu el la joc. Cu fecior nepotrivit nu-și prea lasă mamele fetele la joc sara și de comun merge cu fata și mama ori tata ei. A doua zi de Crăciun e plin satul de vorbe: Petrea Păcala a dus la joc pe Ileana morarului; Pavel Furtună a dus pe Măriuca fătului; Nicolae Drâmboiu a dus pe Fiuța diecții... De aici fac babele combinații, chipsuesc că oare luas'or acestia în dulcele ăsta ori ba? Lăsat-au fetele la joc cu feciorii aceia, că au de gând să-i aibă gineri, ori că numai să-și petreacă le-a lăsat.

Era pe acele vremi la noi în sat o muiere, de-i ziceau Ileana hoțului, fiind că bărbatul ei perise rob în Gherla. Fost-a vinovat cu aceea ce fu judecat, ori ba, D-zeu stie, destul că fusese judecat la zece ani robie grea, căci ar fi omorît pe un jidan și i-a luat tot ce a avut. El se jura în ce-i stă capul, că nu-i vinovat, dar jidauca și neamurile jurară că el e vinovat, că el a omorît pe jidan. Destul că fu judecat la robie unde a și muri. De aceea la muierea lui îi remase

numele Ileana hoțului. Avea o fetiță, frumoasă fată, nu-i vorbă, dar numai atâta și avea, că legea-i luase tot ce allă la ea, după ce i-au dus bărbatul la robie, și despăgubi pe jidană de aceea ce spunea că i-a perit, când i-au omorît bărbatul. Acum veduva Ileana cu Florica ei ședea la o soră de a ei, care încă nu era în ceva prindere bună și avea o spuză de copii.

Florica era harnică și frumoasă, dar feciorii nu o prea jucau, că doară n'or juca pe o fată de hoț! Singur George o juca câte un joc două, că el nu putea face alegere între fete, fiind sărac și slugă și afară de aceea — cu toate că juca și-și petrecea și cu alte fete — pe ea și pusese ochii mai tare.

În seara de Crăciun colo după cină, se duse la lelea ileană:

— Bună seara.

— Seara bună, George, treci și sezi. — Oi ședea de-i face bine să lași pe Florica cu mine la joc, dar de nu, mă duc să-mi caut jucătoare, să nu fiu eu singur stingher într'un joc de feciori.

— D'apoi... Florică, tu de vrei să mergi cu George la joc, du-te de te găta.

Florica nu zise nimic, ci-și deschise lada, scoase haine de sârbătoare, aprinse un muc de lumină și

merse în tindă să se schimbe. Până atuncea George prinse la vorbă cu lelea Ileană:

— Lele Ileană, până vine Florica să faci bines ă-mi spu d-ta ce te-oi întreba.

— Ce George?

— Dai d-ta pe Florica după mine?

— Dapoi știu eu?

— Dapoi cine să știe? Eu știu că-mi place și ei îi plac, numai d-ta să zici „da.”

— N'as zice ba, George, că ved că ești om harnic și-i trăi și-n piatră sacă, da-i necazul că suntem rău străbătute, dacă a dat pacoștea asta preste capul nostru. Că pe cum știi, jidanii au pus cu vina pe omul meu, pe el l-au robit, acolo a și perit acuș șese ani, iar ce biată avurăm noi, tot ne luară domni cu legile, iee-le D-zeu vederea din cap să le iee. Acum noi ne ținem cu lucrul mânilor, cum știi, și din lucrul mânilor înainte nimic n'avem la sufletul nostru, că până și găinile și hainele din pat ni le luară. Așa-i greu de făcut nunți. Că ce să zic, ceva hăinicele și ladă și țol și-a făcut ea din lucru, dar unde să ședeți? Tu n'ai casă, noi ședem aci din mila soru-mea și a cumnatu-meu, claie pe grămadă, cum vezi, deci unde gândești tu să-ți duci femeia, fie pe Florica ori pe alta, ce ți-o-a rându cel de sus?

George ascultă vorbele lelei Ileană până în capăt cu cea mai mare băgare de seamă, de gândeai că ascultă căzania popii, apoi răspunse așa:

— Lele Ileană, mare sat e lumea asta, bună gazdă-i D-zeu! De o camdată rămân la stăpânii ce-i am, ei mi-or fi și nănași. Până în primăvară îmi dau cămaruța să șed cu nevasta mea, la ei vom și mânca că voiu purta rânduiala casei ca și pân'acum. La primăvară apoi mi-oi lua dela el ori dela alteimeva o cămaruță pe zile de lucru, și-om lua pământ în parte, și-om munci și pe plată pe la cei bogați. Bani de o vacă am. Indată la Sfintul George cumpăr o vacă de lapte și din ea de-om avea noroc dela D-zeu ne putem apuca la câte ceva. Ori ce zici și d-ta? — Dapoi ce să zic? Noroc să vă dea D-zeu!

Când intra Florica în casă, George da mâna cu lelea Ileană. Iar văzând lelea Ileană pe Florica intrând o luă de mână și pe ea și-i zise: No draga mamii, pe tine te-am dat lui George și nici nu te-am întrebat de vrei ori ba? Iar Florica răspunse: Că dela primăvară și d-ta vii la noi să ai grije de vițel și de una alta, că George cumperă vacă cu vițel la primăvară, așa-i George?

— Adeca voi sunteți voroviți! O, bată-vă norocul! No mergeți la joc, dar să o aduci acasă colo către miezul nopții.

A doua zi era plin satul, toate babele știau, care fecior pe care fată o a dus la joc. Iar când auziră că George a dus la joc pe Florica Ileanii hoțului clătinară babele din cap: „Dapoi — — după sac — petecul!”

— „Iau tacă-vă gura, mări!” zise rar și apăsător un moșneag cărunt ca moș Crăciun; „cine v'a pus pe voi samadai peste tineretul din sat? C'a lua fiecare, pe cinei-i e scrisă și fetele s'or mărita, după cine le-a fi împărțită. George cu Florica Ileanii poate să fie părechia cea mai potrivită, din câte spuneți voi că ar avea de gând să se iee. Știu eu. Că doară eu eram primar, când s'a zărarit George în satul nostru, par că acum-l ved, era în cămeșuță lungă încă, atâta-i era toată haina. Și vedeți ce fecior zdravăn s'a făcut și cătu-i de bun de lucru! De când s'a apucat la pricepere a stat și câte 4--5 ani la un stăpân, dar alți feciori, care-s nevoiți a sluji, părăndă pe an câte 4--5 stăpâni. Apoi George, pe lângă ce e bun de lucru, nu-i nici stricat nici intro formă, că el beutor nu-i, ulicarit nu-i, apoi să zici că-i stricător — te-ar bate D-zeu. De grija lui poți să lași lăzile descuiate și hâmbarele cu ușile largi deschise, că nu ți-a peri nimic. Il știu eu, că doară la feciorul meu slujește acum într'al zecelea an. Apoi doară Nicu al meu — cât e de iute — l'ar ținea, să fi băgat de samă la el vrun nărav cum nu se cade, ori să nu fie bun de lucru și cu credință către stăpâni? Feri doamne! A și zis Nicu al meu: De se însoară, George, eu îl cunun și-l țin la mine în căsuță până-n primăvară, de nu alta, barem să-mi mai bage-n calea creștinilor vrun *meleher* de slugă, ce mi-oi mai băga. — Apoi Florica Ileanii? E fată ca fetele, dar ca fetele cele ce-s mai fete! E frumușică, e bună de lucru, hulă rea și nume rău nu i-a putut scoate nimenea. Apoi, că-i săracă și s'a întimplat cu tată-so ce s'a întimplat, nu-i vina ei, că cine n'ar vrea să fie avut? Și de unde știm că tată-so de bună samă din vina lui a ajuns unde a ajuns. Dar chiar din vina lui să fi ajuns, nu-s de vină copii de becisnicia părinților. De aceea iată zic, îi vedea — care-ți trăi, că păreche mai potrivită tocma aci la noi nu se ia în căslegile aceste, ca George și Florica.

— „Doară de aceea am zis și eu că și-a aflat sacul petecul,” răspunse o văduvă gureșă, care numai nu turba de năcaz, că n'a mers George pe la fata ei să o pețască, ba nici n'a duso la joc în vr'o seară. Dar moșneagul nu se lăsa învins, cu toate că era singur ca uliul într'o grămadă de cioare. El zise numai atâta: „sacul cu petecul e pildă proastă, nu se potrivește la George cu la Florica.” Și atunci toate încetară cu gurile, că vedeau pe popa cu o mulțime de oameni apropiindu-se de ei.

Sfatul acesta fuse înaintea bisericii până nu intra în vecernie, și după vecernie nu mai stătura babelă la sfat, de o parte că le era rece, că popa le ținea în vecernie până mai pe înserate, iar de altă parte se temeau să nu mai nimerească între ele un virj îndrăcit

și să le strice tot rostul povestilor, ca și vijdorogul Trif, care le spusese căzanea că lungă până nu intra popa în vecernie.

(Va urma.)

Ion Popu Reteganul.

❖ ❖ ❖ Ș I R E. ❖ ❖ ❖

Dedicat D-soarei X.

*Eram copii și lumea întreagă
Când ne vedea cum ne jucam
Zicea rîzînd, că tu-mi ești dragă,
Dar nici în samă n'o luam.*

*... Trecut-au ani de-atunci vre-o zece
Și astăzi numai tu poți ști,
Că mii și mii de ani de-or trece
Eu și atunci te voi iubi!*

Aurel.

Sbuciumări.

— Fragmente din jurnalul unui impresionist. —

... E aproape de miezul nopții. Abia acum am intrat. Am fost d'am bătut stradele moarte și-apoi m'am așezat în pară și am privit luna palidă, am privit cîrezile de nori cum treceau șir de șir pe dinaintea ei, aprinzîndu-se în culori misterioase... Am șezut uu ceas, am șezut două? Nu știu... Ași ședea poate încă și-acum, dacă...

Dacă? Ei, dacă?... Nu știu... D'odată m'am ridicat și ca într'o fugă am venit acasă... Simțiam în mine un gol nespun, și un dor cuplît mă cuprinsese după oameni, după un om... ori ce om, numai să nu fiu singur, singur cu gândurile mele negre — — —

O zi veselă! Ce zi veselă! Miros de flori imbalzama aerul, ciripit de păsări răsuna din ramuri... numai rîs, numai glume, numai șoapte de dragoste...

Câte fete fericite! Așa junghiuri îmi trecea prin inimă, cum vedeam câte o părechie trecînd pe dinaintea mea, schimbînd la vorbe dulci, la priviri dragi...

Așa dor de liniște m'a cuprins și pe mine, așa dor de fericire, de iubire curată... Să-mi pot răzima capul de sinul unei fecioare curate, să-mi — — —

Și-atunci poate așa fi fericit? Nu știu... Ce-i la adecă fericirea? Cine-i fericit? Nu-i fericirea numai ceva relativ? E o stare deosebită, de sine stătătoare? sau să vezi în jurul tîu sute de oameni mai puțin îndestulîți decît tine?...

O, mie îmi lipsește condiția cardinală spre a putea fi fericit: credința! În asta zace și fericirea ce ne promite evangelia: Nu te gîndi, ci crede! Fii sclarul credinței tale și vei fi fericit...

Crede în zîmbetul fătarnic al femeii, în privirea galeșă a iubitei tale, în stringerea de mână a prietenului tîu, care aleșuiește prilejul să-ți poată strica, crede în vorbele măgulitoare ale cunoscuților tîi, cari rid de tine îndată ce le-ai întors spatele și vei fi fericit...

Nu mai nu te gîndi, nu te gîndi...

O, capul meu! Nici serie nu mai pot — — —

Ce naivă, ce comică mai e și lumea!

Intrînd azi acasă dau pe masă de o scrisoare culoare roză. O deschid: iscălitura poartă un nume mie de tot necunoscut... M'am pus s'o citesc:

Iubite domnule!

Sunt o ferventă admiratoare a scrierilor d-tale. Admir în ele mai ales originalitatea spiritului d-tale, sinceritatea ce transpiră din fiecare cuvînt, gîndirea ideală de care dai dovadă în fiecare șir...

Hahaha! Sinceritate! Gîndire ideală!...

O, d'ași fi sincer s'ar întuneca cerul de gândurile mele negre... d'ași fi sincer florile ar cădea veștejite la pămînt, otrăvite de gîndirea mea ideală... Sincer, sincer!... Când lumea întreagă fățășește, de ce să fiu

chiar eu acela care să mă dau pradă hienelor flămânde?...

Și odată totuși am fost și eu sincer! Și la ce-am ajuns? Sinceritatea, însuflețirea, credința în cea ce scriam, mi-a adus clătinat de cap, epitete de „creeri bolnavi”, „decepția, falăriră, cinizmul priviri măguli-toare și parale... Azi pot trăi în tihnă rizând de sinceritatea, însuflețirea și durerea altora... Ei las, că doar destul am flămânzit și eu călăuzit de sinceritatea, însuflețirea și durerea proprie...

Hahaha!

... Cine ride? ... N'auziți, cine ride? Sint singur... Eu am ris dară! Am ris de mine însu-mi, de lume, de omenime...

La ce petrecere, nuntă, serbare veselă am fost oare ieri invitat, de m'a cuprins o așa ură de traiu!

Mă doare capul!

Acum sunt 9 ciasuri. La patru m'am întors dela un bal, la 7 m'am sculat. Am scris un raport despre „reșita balului”, laudând după putință aranjierii, risipind un chil de epitete ornate fiind vorbă despre domnișoare... La 8 am sfârșit un articol plin de ver-vă despre idealism pentru un ziar cotidian, apoi am schițat un mic entrefilet pentru o altă foaie, o melan-colie-sonet pentru o revistă ilustrată și-acum continuu istoria unei părechi, care prin statornicia unei iubiri curate, isbutește se înmoaie inimile părinților indușmă-niți...

Fără repaos, fără odihnă! Fără să mă scol am scris despre politică și literatură, economie și amor... și toate aceste după o noapte petrecută...

E ciudat, că tocmai eu astfel de prilejuri îți vin ideile mai bune. Câte poezii am mai scris noaptea, în aerul dogorit de cafea, cu capul greu, inspirat de zimbetul lasciv al unei cocote de tarabă... poezii, la a căror cetire inima fetiței caste se implea de un dor curat, nemărginit...

Viața de poet e o viață plină de mizerie! Cîri-pitul de paseri, mirosul de flori, șișăitul frunzelor, lu-mina aurie de lună, murmurul de izvoare cântate de ei sunt minciuni! Nu le cunosc decât poate din cărți! Iubirea lor o adineime oarbă...

Azi sunt atât de fericiți încât n'ar schimba cu un împărat, mâni îl invidiază pe sormanul muncitor pen-tru bucata de pâine uscată cu care își astimpără foa-mea potențată de o muncă neîntreruptă de multe oare... Azi sunt milionari, mâni cerșitori, azi veseli pentru o sută de inși, mâni plâng pentru omenimea întreagă... azi mănâncă șuncă și caviar, mâni își împrumută dela cel dintâi cunoscut 3 bani să-și cumpere o păreche de covrigi... Azi în haine elegante de salon, mâne cu ghețe rupte, azi aruncă în farfuria lăutarului piesă de cinci coroane, mâni își întoarce toate buzunarele să găsiască câți-va gologani pentru o păreche de țigarete...

Ce oglindă urită! De părete cu ea, să se sfarime în mii de bucăți... Nouă nu ne trebuie ce e adevăr, noi alergăm după ce e frumos: fie acum minciună, fă-tărire, falșitate... ori ce numai frumos să fie, să ne îmbete pe o clipă...

Hahaha! — — — — —

M. Aegea.

Croncăitori.¹

(Reflexii „defensive.”)

În nrul 1 al „Revistei Ilustrate” a. e. a văzut lu-mina un articolaș, cu pretenții mari sub titlul „Ciri-pituri”, subseris de d-l Dr. Valer Moldovan, ear' în nrul 3 vedem un altul, reproduș din „Activitatea” care vor-bește la chestie, ține isonul celui dintâiu, și e semnat cu pseudonimul: Mefisto.

„Ciripituri”, acesta 'i titlul celor scrise de d-nii M. și M. Așadară cele scrise sub titlul acesta sunt *ciripituri*. Nu, aceste sunt (vorba vine) „croncăituri” despre „ciripituri.”

Mă vîd în lumea pasărilor. „În mijloc de codru des,” păserele mărunte, tupilate prin ramuri, ciripesc vesel, de dragoste, se îngănă, se iubesc. Fericirea și

supărarea lor dragostoasă 'și-o cîntă cu glasul lor na-tural, argințiu; ciripesc pentru că dragostea nu 'și-o pot spune cu glas de clopot. În ciripitul lor se amestecă și glasul mierlii, cam așa ca-și când o babă se dă amintirilor dragostoase din tinerețe, și povestește tinerilor cum a iubit și dinsa „oare-cînd.” Razele soarelui se furișează prin frunze, e primăvara, și codrul e numai o ciripire și o dragoste. Atunci vine un stol de corbi, croncănind, prevestind viscolul. „Croane, croane, — zic corbii — ce cîntați așa fără gînt? Nu vedeți că vine furtuna? Apoi credeți că nouă ne plac ciripiturile voastre? Croncăniți și voi, va fi mai bine, croane, croane!”

Sărmanele păserele. Amorțesc spăriate, și se pitesc în ramuri, ear' croncăniturile tot mai sinistre rî-sună. Și toată veselia, toată dragostea s'a stîns

¹ Reproducem acest „echou” la articolii publicați în Revista noastră, fiind că ne pare interesantă discuția ce s'a deslășuit.

Eată icoana ce mi-am imaginat-o cetind „croncăiturile despre ciripitori,” și asta m'a îndemnat să scriu acum „ciripituri” despre „croncăitori.”

Mă voiu ocupa numai cu cele scrise de d-l Dr. Moldovan, de oare-ce d-l Mefisto se identifică cu ele, fără-ca să repeteze cel puțin, ear' ceea-ce ne dă ca ceva nou nu-i decât o neorientare în cele-ce privește micile dar' numeroase neajunsuri, cu cari luptă puținele reviste literare dela noi.

D-l Dr. Moldovan numește de „ciripitori” pe scriitorii lirici (d-l Mefisto, la cuvîntul „scriitori” face „spirit”) de azi și-le spune verde, că ciripiturile lor de dragoste pe d-lui îl încântă mai mult numai pe un moment, fără-ca cele cetite să-i lase „cearcăne vinete sub ochi,” să-l influențeze în timp mai lung, ca formă zice că ciripiturile sînt de neescepționat, dar' d-lui dragostea nu-i place. Ciripitorii să studieze, să cetească, să-i cante „probleme sociale-universale” cam ca Tolstoi, Ibsen, Sudermann, Gorki etc.

Cu ciripituri de dragoste prea ușor ajungi în Parnas.

Pe cât știu autorii de mai sus nu scriu versuri lirice. Mai departe problemele anumite nu se pot, dar' nici nu se potrivește să fie cîntate în poesioare mici pe liră. Lirismul e al sentimentelor naturale, interne. Tolstoi, Gorki tractează problemele sociale, universale în prosă grea, în romane, Sudermann, Ibsen le aplică în drame.

Cum ar suna oare, ca un poet liric să pună teoria lui Laplace în vers de 8 șire? ori să facă o odă teoriei lui Darwin?

Nu poți prescrie nimănui că ce să scrie, cu atât mai puțin unui poet liric. Tot ce poți face, e ca să-i spui „cum” să scrie.

În drame, în romane e posibilă tractarea pe larg a problemelor moderne, dar' în poesii lirice e absurd.

Sentimentele nu se spun „după paragraf,” nu poți pretinde ca un „ciripitor” îndrăgostit să cirip

pească despre „mercantilism.” Nici nu poți pretinde să nu iubească! Când spui, că „de dragoste au cîntat destul strămoșii, azi e superflu,” e tot atât ca-și-cînd ai zice, că au iubit strămoșii destul, voi nu iubiți!

Am cetit versuri „secesioniste” pline de „capuținer,” „pelerină,” „pursicean,” „tren accelerat,” „bursă,” „curse,” apoi vre-un „automobil” ba și de „fluturi de batiste,” dar' eu nu cred, că asupra d-lui Dr. M. să fi avut efect durabil, cu toate că nu-'s văicărări de dragoste. Vor fi avut mai mult un efect „năcăjitor,” negativ.

Lucrul zice: „Eu cînt ca pasărea,” ceea ce îmi mustră sufletul.

Și când scrie nu se cugetă la Parnas ori „Academie,” nu, de sigur nu. Cîntă pentru sine, și pentru cei-ce-l înțelege.

„E ușor a scrie versuri” când nu trebuie să le scrii cu condeiul muiat în suflet și în durerile lui. Cui nu îi convin, nu cetească poesii lirice. Cetească „bilanțuri,” sau „teoria paragrafilor.”

Dar' nu se pună să prescrie, să dea tema, care i-ar plăcea dînsului să o vadă în vestmîntul de sîrbătoare al poeziei. Ori dacă-i chiar pe atât, scrie și dînsul mai pe plac.

D-lui Mefisto, după cât nu mă înșel asupra persoanei d-lui, i-ași zice, că dacă redacțiile noastre ar aplica „draconismul” predicat de d-lui, tocmai poeziile d-sale ar avea majoritatea în coșul cu maculaturi.

Iar, voi „ciripitorilor” ciripiți tot mai mult, și mai frumos! Nu ascundeți simțirile frumoase și nobile, chiar când vedeți, că lumea nu se încântă de ele!

Curentul nou în literatură arată cu predilecție mai mult vițiu, noroiul. Voi idealști arătați frumosul, idealul!

Să aveți măcar numai ciripitul vorbeii, totuși glasul vostru e mai suportabil decât croncănitul.

Minăți băieți, „ciripiți!”

Turda, Februarie 1902.

V. E. M.

Post-ciripit.

Articolașul meu intitulat ciripituri apărut în numărul 1 al „Revistei Ilustrate” a avut — peste toată așteptarea — un echou dublu. D-l Mefisto a întregit cele susținute de mine, admitînd astfel în mod concludent rezultatele, la cari am ajuns eu. Nu așa d-l V. E. M. sub care se ascunde un cunoscut să-i zicem „poet liric,” ori mai corect „ciripitor de versuri de dragoste.” D-l V. E. M. nu m'a înțeles sau n'a vrut să mă înțeleagă. Eu nu am susținut nici odată că un poet liric să scrie „nolens-volens” drame și romane, pentru că „teoria lui Laplace ori Darwin nu e acomodată de-a fi tractată într'o poezie lirică de opt șire.”

Cu tot altcumva am susținut eu: Aname că generația actuală de scriitori cu și fără talent de aceea nu poate produce nimic de

valoare literară, pentru că îi lipsește o cultură universală, fie aceea științifică, fie literară.

Stă afirmarea aceasta atât față de „poetii lirici” cât și față de prosatori ori scriitori dramatici. Cei dintâi din lipsă de cultură adevărată universală sufer de-o adorabilă sărăcie de idei.

Susțin încă odată că „ciripiturile de dragoste” formează substratul la 99% de poesii, mai bine zis versuri lirice, ce se scriu la noi. Dragostea însă a fost cîntată din vechime incoace de-o mulțime de poeți geniali, așa încît în direcția asta abia mai poți spune ceva nou. Și apoi să mă scuze domnia „poetii lirici,” dar dacă chiar vreu să cetesc o adevărată poezie lirică de dragoste, apoi mai bucuros iau în mână pe Heine sau pe Eminescu, unde aflu cu mult mai frumos și mai plastic exprimate aceleași idei lirice.

Așa se vede, că scriitorii noștri lirici n'au de loc ambiție să ne dea ceva original ca idee și direcție, altfel nu ar umbla pe căile atât de bătute ale ciripiturilor de dragoste, unde e așa de greu să produci ceva nou. Tocmai am resfoit dragălașul volum „Patriarhiale“ ale bine apreciatului poet Stefan O. Iosif. Ce poezii draguțe, ce idei gingașe și plastice și cu toate acestea în tot volumul nici o „ciripitură de dragoste.“

Ori să se fi înșelat opiniunea publică și critica asupra valorii reale a poeziilor lui Stefan Iosif? Abia cred. Criticii de obicei sunt aplicați întru a vedea mai negru, decât a lauda fără merit. Nu am desvoltat, mai pe larg în articolul „ciripituri“, dar totuși am atins-o și ideea aceea, că generația actuală de scriitori de aceea înclină și își încearcă norocul exclusiv în poezii lirice, pentru că nu are cultura univesală. așa cum am formulat-o eu în articolașul amintit.

Cu asta nu vreau să zic, că nu sunt între literații noștri și lirici „pour sang,“ dela cari înzădar ai cere să-ți scrie drame sau romane. Dar am firma convingere, că avem și destui lirici „din necesitate.“ Adeacă de aceia, cari din

lipsă de studii estetice și în genere de-o cultură univesală n'au curajul — deși poate ar avea talent — ca să se încerce și în genul epic sau dramatic.

Acestora le sună per eminentiam sfaturile mele *obiective și calme* din articolul „Ciripituri.“ Că de care categorie a poeziilor noștri lirici se ține d-l V. E. M. vor decide-o alții eventual posteritatea. La tot casul însă prin faptul, că s'a cam aflat atins respective cam cu „musca pe căciulă,“ a produs aparența că și dinsul se ține de categoria celor din urmă. La tot casul aparența de multe ori înșeală. Dar dacă îi va succede d-lui să înșele aparența?...

În fine în ce privește sfatul d-lui V. E. M. adresat „ciripitorilor,“ ca aceia să ciripească numai mai departe, îl poate urma cine vrea; numai atunci să nu i se imputeze publicului cetitor îndolență și lipsă de interes. *Ascrie-și fie care „ciripitor“ șieși, dacă colecțiunile sale de versuri în loc să ajungă mai multe ediții se vor vinde cu chila.*

Atât.

Dr. V. Moldovan.

Mihail Eminescu.

Un apel literar către cunoscătorii și către cunoscătorii lui.

De mai mult timp fac cercetări și studii pentru o încercare de monografie asupra lui Mihail Eminescu, pe care sper s'o pot prezenta în semestrul de vară ca teză de doctorat la Univesitatea de aici, rămânând s'o public probabil, mai târziu, și românește, completată și redactată cu specială considerare la cerințele literaturii noastre critice.

Cei ce cunosc literatura de până acum asupra lui Eminescu, știu că studiile ce s'au scris, deși unele escelente, sunt foarte incomplete, iar datele biografice sunt adeseori inexacte și totdeauna insuficiente.

Personalitatea și însemnătatea lui Eminescu sunt reconstruite aproape exclusiv pe baza studiului poeziilor sale și pe baza unor date biografice, ce-s departe să dea un întreg clar al vieții poetului. Însă o justă și limpede analiză a operei literare și a individualității lui Eminescu, e cu puțină numai luarea în seamă a tuturor scrierilor lui și numai pe lângă cunoașterea largă și adâncă a evoluției vieții lui, cu toate momentele ei de remarcă. Chiar și planurile lui literare — de pildă o dramă „cam în genul lui Faust.“ cum scrie poetul,¹ sau un roman social „Naturi catilinare“ — au un interes pentru judecarea cu temeinicie a geniului nefericitului poet.

Cu deosebire caracteristicele vieții poetului — traiul, firea, felul de muncă, rolul public, idei și cestiuni de predilecție — sunt până acum puțin studiate, așa încât un biograf conștiincios se găsește adeseori în fața unor probleme foarte greu (dacă nu imposibil) de re-

solvit, după datele sărace pe cari le posedăm astăzi, deși artistul a trăit și a murit și a strălucit în mijlocul contemporanilor noștri și a lăsat în urmă-i o mulțime de cunoscători și de cunoscători, de adoratori și de prieteni.

Unii din acestia au contribuit cu date și cu studii de mare preț la literatura critică despre Eminescu. Mulți însă cari vor fi având și dinșii amănunte despre poet și cari l'au cunoscut în viață, vor fi crezut că știu prea puțin ca să mai comunice ceea ce știu, sau n'au avut cui scrie, convinși poate (și greșit convinși) că împărtășirile lor n'ar avea loc în coloanele vreunei reviste, vr'unui jurnal.

Acest moment trebuie lămurit. Când se tratează de studiul unui scriitor atât de mult și atât de scump nouă, cum este Eminescu, ori-ce știre inedită asupra lui este de folos. Monografiile literare se pot scrie numai cu ajutorul a zeci de colaboratori modești, dar zeloși, și munca acestora este totdeauna o muncă nu numai de valoare, ci de-a dreptul indispensabilă.

Este, pe urmă, și timpul să se insiste în această direcție, căci mai târziu — când contemporanii lui Eminescu nu vor mai fi — negrija asta va constitui un păcat literar în ochii urmașilor.

Când am hotărât ca să încerc o monografie asupra celui mai ilustru poet al literaturii noastre contemporane, indemnul meu n'a fost numai să ofer publicului german o lucrare, care-i lipsește până acum, ci să muncesc și eu după puteri, în brazda literaturii noastre

¹ *Conv. Lit.* 1892, scrisoare către d-l Negruzzi: p. 903—906.

critice, aducând cel puțin un stoc de date noue asupra vieții și operelor lui Eminescu.

Mi-am dat seama dela început de greutatea chestiunii, și prevedeam că poate va întrece mult puterile mele. Cred însă, că și dacă nu voiu putea adaoga nimic la studiile ce s'au scris până acuma asupra poetului, — voiu putea prin stăruință și prin cercetări detaliate, să dau o lucrare care să aibă un rost pentru cei ce vor studia pe Eminescu cu mai multă competență decât mine.

Acum mă găsesse în plinul scrutarilor mele, și țin că e o datorie de esactitudiune științifică să adresez în publicitate un apel literar către toți aceia, cari l-au cunoscut pe Eminescu și cărora nu m'am putut adresa personal.

1. Mă adresez în prima linie on. domn căpitanul Eminescu (a cărui adresă regret că n'o știu) și-l rog să binevoască a-mi comunica toate datele de interes asupra familiei poetului, asupra părinților și în deosebi a mamei lui, asupra fetei poetului. De asemeni îl rog să-mi comunice cari din rudenile poetului mai trăiesc și unde, ca să mă pot adresa eventual și la dinșii.

2. Mă adresez numărșilor prieteni și cunoscuți ai poetului, colegilor sei de studiu¹, colegilor sei de bibliotecă și de învățămînt din Iași, colegilor sei gazetari din București. — rugându-i a-mi comunica tot ceea ce știu de interes biografic și literar (și ceea ce nu-i publicat) asupra poetului.

Prieteni din Iași ai lui Eminescu m'ar obliga mult să-mi împărtășească date despre procesul ce i-s'a făcut poetului, pe cuvînt că ar fi luat cărți din biblioteca centrală și despre destituirea lui din funcțiunile pe cari le avea.

3. Rog pe d-nii profesori și învățatori, cari funcționau prin anii 1874—76 în județele Iași și Vaslui, unde pe vremea aceea Eminescu era revisor școlar. — să-mi comunice cele ce știu despre firea poetului, despre manierile lui oficiale, despre ideile lui didactice, cu un cuvînt despre rolul său de revisor școlar.

4. Mă adresez On. domni membri ai societății „Junimea” să binevoiască a publica în „Convorbiri” ori a-mi trimită mie direct împărtășiri cât de amănunțite despre ceea ce știu privitor la rolul lui Eminescu în „Junimea”, la ideile, discuțiile și planurile lui literare și privitor la cărțile și autorii lui de preferință.

Asemenea împărtășiri ar prezenta un interes deosebit pentru studiul personalității lui Eminescu și e păcat să nu se cunoască.

5. Mă adresez d-lui N. A. Bogdan, artist la Iași (a cărui adresă exactă regret că n'o cunosc) rugându-l să binevoiască a completa datele și scrutarile prețioase ce a făcut asupra publicațiilor lui Eminescu în „Curierul de Iași” și a le publica sau a mi-le trimite direct mie, — pentru aceea ce i-ași fi obligat.

6. Mă adresez d-lor librari Șaraga din Iași, cari au întreprins editarea lucrărilor lui Eminescu, și-i rog a-mi comunica dacă mai posed lucrări nepublicate ale poetului și a-mi trimite, pentru scurt timp, pe lângă

garanția ce o vor dori, manuscriptele poetului, pentru a le pute utiliza în scopul studiului meu. Aceeași rugare o adresez și celorlalți librari editori ai lui Eminescu.

7. Se știe de raporturile intime ce au existat între poetul „Luceafărul” și între delicata poetă Veronica Micle. Dar' nici acest moment de seamă, foarte interesant nu numai pentru biografia lui Eminescu, ci și pentru istoria literară ai celei mai nouă epoci în poezia noastră artistică, — nu este studiat și analizat în deajuns.

Mă adresez deci eventualelor rudenii ale regretatei poete, prietenelor și prietenilor ei, de asemenea prietenilor lui Eminescu, rugându-i să-mi comunice tot ceea ce știu privitor la acest moment și să-mi indice izvoare, unde m'aș putea informa și pe cari de aici din Lipsa nu le pot descoperi însumi.

Aceeași rugare o adresez celor ce se ocupă de chestiunile noastre literare și cari ar putea să-mi comunice amănunte ori indicații asupra acestei chestiuni.

Un istoric mai lămurit și mai întins al iubirei celor două suflete poete, este o parte care n'ar trebui să lipsească unei monografii asupra lui Eminescu.

De sigur, și cucernicele maice din mănăstirea „Vărație,” unde s'a retras și s'a stins poeta sdrobită de soarta „idealului pierdut în noaptea” nebuniei — ar avea de împărtășit sub acest raport lucruri interesante. Poate vor fi rămas chiar scrisori, amintiri ori vre-un memoriu al poetei, cari s'ar putea consulta cu mult folos.

În consecință, cei-ce au înlesnirea să se intereseze de chestiunea asta la mănăstirea „Vărație” — oamenii din partea locului sau călătorii de acolo — ar îndeplini un serviciu de multă valoare pentru monografia lui Eminescu, scrutând în această direcție și publicând în „Noua Revistă Română” ori „Tribuna”¹ ori trimițându-mi mie direct rezultatele dobândite.

Mă adresez în fine tuturor acelor cari posed amintiri (proprie sau auzite) eventuale manuscripte de ale lui Eminescu și studii mai puțin cunoscute ce s'au publicat asupra poetului, — rugându-i a-mi comunica amintirile, iar eventualele manuscripte și broșuri a mi le împrumuta pentru scurt timp.

Aș fi foarte recunoscător celui ce mi-ar împrumuta statistica d-lui Vasiliu (București 1891) asupra celor ce au scris despre Eminescu, — o carte de urma căreia n'am putut da nicăieri.

Generoșii apreciatori ai intențiunilor mele sînt rugați să se adreseze sau mie direct (Leipzig — Sternwarten str. 4 III.) sau on. redacției a „Nouei Reviste Române”² și a „Tribunei” până cel mult la 15 Aprilie 1902.

Am nădejdea, că dragostea față cu interesele noastre literare și admirația marelui poet vor îndemna pe toți cei competenți a nu trece cu nepăsare peste rugările înzistente ale unui necunoscut cercetător literar voitor a săvîrși o muncă esactă și conștiincioasă și a contribui cu această muncă la cunoașterea cât mai temeinică a poetului nostru Luceafăr.

În nădejdea aceea, îl rog se primească de mai nainte mulțumirile mele cele mai respectuoase și asigurarea recunoștinței mele.

Lipsa, 6 Ianuarie 1902.

Ioan Scurtu.

Absolvent al facultății de litere din Cluj și student al facultății de litere din Lipsa.

¹ Într-o scrisoare către d-l Negruzzi (Conv. Literare, XXXIII, p. 6) Eminescu spune că pentru romanul său „naturi catilinare” inspirația i-a dat-o și un episod, ce i-l'a povestit un student din Transilvania. Ar fi de mult interes să cunoaștem acest episod și poate că acel student, de va mai fi trăind și va ceti șirele acestea va fi atât de bun să ni-l comunice și nouă.

¹ Revista noastră încă își deschide cu plăcere coloanele pentru cei ce ar voi să comunice date despre Eminescu — Red.

² „Noua Revistă Română” a încetat de a mai apărea. Red.